

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

:: Za naše ::
gospodarje.

Skupna zemljišta ali gmajne.

Na slovenski zemlji je še veliko zemljišč, ki jih ne more kmet obdelovati, kakor bi rad. Ima samo neke gotove pravice do uživanja teh zemljišč; ne more pa reči, da so njegova last. To je skupni svet, ki se navadno imenuje gmajna. Seveda moramo razumeti pod to besedo nekaj drugega, kakor si navadno predstavljamo, namreč samo gozde. Take gmajne so lahko občinski svet, ki imajo do njega pravico občani ali pa svet, ki je skupen več vašem ali pa samo eni vasi; v zadnjem slučaju se imenuje tak vaški svet tudi soseskin.

Kjer je kaka vas blizu hribov ali gora, je navadno veliko sveta, posebno gorskega, še nerazdeljenega. Vsi vaščani imajo navadno pravico, seveda po razmerju, sekati les, grabiti listje, kositi travo, pasti živino. Posebno pogosto se vidi to na Gorenjskem in Koroškem. — Ponavadi so tu skupni pašniki, kjer pasejo mladi pastirčki in pastarice brez težave živino iz cele vasi. Seveda na drugi strani so skupni pašniki škoda za kmete. Navadno bi dobili od istega sveta veliko več, če bi ga izpremenili v travnik. Časi bi pa bilo tudi boljše, če bi ga pustili, da se zaraste. Dokler pa je paša skupna, je to nemogoče. Vse polno vršičkov smrek in borovcev ali kar drugega tišči iz zemlje — vse uniči živina. Na mnogih krajih je tudi navada, da pasejo skupno četudi je svet že razdeljen. Ne pomislijo, koliko škodujejo s tem mlademu zarodu v gozdih in da imajo več škode kakor koristi.

Seveda čisto drugačna je stvar s planinami. Pri teh se ne sme misliti na razdelitev. Koliko koristi je, če ima vas lepo planino! V vročem poletju je živina na zdravem planinskem zraku. Tudi se tu ni treba bati, da bi se preveč drevja pokončalo. Na takem svetu navadno ne raste lepo drevje, ampak pritlikavci in če tudi zraste kaka smreka ali bukev, ni to-

liko vredna kakor v dolini. Pomisliti je treba, da koristi veliko več paša; na ta način se prepase živina iz cele vasi ali pa še več. Če bi se pa svet razdelil med posameznike, bi dobili kmetje s težavo in precejšnjimi izdatki nekoliko mrve z gore, ki bi gotovo ne zalegla toliko. Zmerom je še boljše, dobro plačati skupnega vaškega črednika, ki se v sedanjih časih že zelo težko dobi, kakor pa opustiti skupno planino. Naše načelo naj bo: planina ostani skupna.

Zelo razširjeni so po Gorenjskem in Koroškem gorski travniki, če smemo tako imenovati gorske dolinice, poraščene z bujno travo. Ti tudi še niso uradno razdeljeni med posamezne kmete. Pred kratkim časom je bila navada, da je tisti, ki je hotel prihodnje leto pokositi kako tako dolinico, že vnaprej v jeseni zaznamoval tisti svet. Začel je jeseni malo kositi in to je bilo znamenje, da je trava prihodnje leto njegova. Sedaj imajo navadno zasebno razdeljene. Na mnogih krajih je pa tudi navada, da se menjavajo; za mero vzamejo navadno grunt, letos ta zemljak ali dva polzemljaka, drugo leto drugi itd.

V skupnih gozdih imajo udeleženci pravico grabiti listje in sekati les. Ker pa ni nobenega zadostnega nadzorstva, vlada tu navadno največji nered. Vsak skuša kolikor mogoče izrabiti svet. Je že tako v sedanjem času, da skrbi vsak najprej za svojo malho. Mladi les, ki kaže najlepše upe in ki je v najlepši in najbujnejši rasti, se poseka. In to se ne zgodi samo v slučaju, da kmet nima na svojem dovolj drva za domačo potrebo, ampak tudi večkrat samo zato, da ga proda. Posebno značilen za te razmere je zgled na Krasu. Tu so bili časi lepi prostrani gozdovi, kjer je zdaj peščena planota. Pravico do uživanja teh gozdov so imeli navadno občani. Veliko je povzročilo k tem razmeram tudi to, ker je sekal vsak, kakor je hotel in ne samo za domačo potrebo, ampak tudi za prodajo. Seveda precej so škodovali tudi koze, ki so prigrizovale mladike, ki so rasle iz zemlje. Jasno je, da se boljše ravna z gozdovi, če so v lasti zasebnikov. Kmet bo skrbel in prevdaril, kako se mu bo bolje izplačalo. Začel bo gospodariti racionalno, to je pametno in previdno. Ne bo mislil na to, kedaj bi zopet kaj ugrabil iz gozda, kakor se godi pri skupnih gozdovih. Gledal bo tudi, da pusti gozd, svojo

last, v dobrem stanu svojim potomcem. Popolnoma razumljivo je, da so vzeli na Krasu na več krajih občinam občinski svet, ki so ga izsesavali občani, in ga dali v roke državi, da ga pogozdi in tako koristi tudi celi okolici.

Gotovo se zdi marsikomu čudno, zakaj je nekaj sveta skupnega, še nerazdeljenega. Skušajmo malo zvedeti, kako je bilo v prejšnjih časih in spoznali bomo, zakaj je še tako. V starih časih, v tistih davnih časih, ko so se naselili naši predniki po slovenski zemlji, se jim ni bilo treba tepsti za zemljo. Vsak je dobil lahko sveta, kolikor ga je hotel, oziroma kolikor ga je potreboval. Seveda ga je moral še trebiti in obdelati, da mu je kaj rodil. Dobil je pa svet lahko na lepem kraju, v ravninah. Za hribe in gore se sprva ni nihče zmenil; saj je bilo boljšega sveta dovolj na razpolago. Ko so se pa začeli ljudje množiti in ko je zaradi boljših prometnih zvez in velike uporabe prišel les do veljave, tedaj jim ni zadostoval svet, ki so ga obdelovali. Obrnili so se tudi na gozde in travnike v hribih in gorah ali na svet, ki ni bil posebno rodovit. Hodili so po drva, steljo in travo v kraje, ki še niso bili v nikogar lasti. Ker so navadno tvorile stare občine, — ločiti jih moramo od novih, ki so nastale šele 1848. leta, — za se naravno zemljišno celoto, so navadno hodili ljudje iz cele občine v te kraje. Tako so nastale občinske gmajne. Seveda ni smel vzeti vsak, kolikor je hotel, ampak kolikor je potreboval za domače potrebe. Očividno je, da je imel zemljak več koristi, kakor pa manjši posestnik. Sčasoma so pa prišli v občino tudi kajzarji, oženjeni kmetijski delavci, ki so imeli svojo kajžo in rokodelci; zdaj so zahtevali tudi ti delež na skupnem svetu. Začeli so se prepirati. Velikokrat so dosegli te pravice, četudi ne v polnem obsegu; navadno so dobili pravico, pobirati suho dračje in drva, ne pa sekati debel. Na več krajih so zahtevale tudi vasi svoj svet; četudi se jim ni priznala pravica naravnost od občine, so dobile vendar po dolgoletnem izviževanju svet v svojo last. Tako je navadno nastal vaški ali soseskin svet. — Ko so se leta 1848. ustanovile občine v takem obsegu in s takim delokrogom, kakor ga imajo danes in ko so pozneje urcevale razmere še različni občinski zakoni, je bila zmešnjava še večja. Pred tem časom so imeli

občinske davke, če smemo tako imenovati prispevke k občinskim stroškom, samo tisti, ki so uživali občinski svet. Zdaj pa so padle občinske doklade na vse. Jasno je, da so zahtevali neudeleženci, da dobe tudi pravice pri občinskem svetu ali pa, da se izpremeni občinske gmajne v izključno občinsko last. Tisti pa, ki so uživali svet, so trdili, da nima nova občina nič opraviti s staro in da imajo samo oni pravice do skupnega sveta. Zdaj so nastali boji. Če je bilo več starih občin združenih v eno občino, so pogosto dobile stare občine, davčne ali katastralne občine imenovane, svet v svoje roke. Tako imajo na več krajih po dve ali tri vasi skupen svet. Časi je pa dobila tudi ena sama vas skupna zemljišča. Po Gorenjskem in Koroškem imamo večinoma vaški svet ali gmajne, ki so skupne več vsem. Po Krasu in na Goriškem so pa navadno dobile nove občine svet v roke in zato so tam razširjene občinske gmajne.

Poglejmo, kaj pravijo državni in deželni zakoni k tem razmeram! Jasno je, da se morajo ozirati nanje, saj je ena petina vseh gozdov, pašnikov in planin v Avstriji še v obliki gmajn. Splošno se mora reči, da so zakoni nepopolni in nezadostni. Skoro najboljše v tem oziru je preskrbljeno na Koroškem in Kranjskem.

Toda žalibog ne poseže v te zamotane in nejasne razmere oblast sama od sebe. Treba je, da pride zahteva od ljudi samih, ki se pa navadno boje velikih stroškov in se rajši užije v to zmešnjavo. Če se gre za urejevanje ali razdelitev občinskih gmajn, je treba sklepa občinskega odbora, ki ga mora še potrditi dež. odbor; zahtevajo pa tudi lahko tisti, ki uživajo take gmajne. Pri soseskinem svetu in sploh pri vseh drugih vrstah gmajn, je treba zahteve upravičencev. Toda če bi postava zahtevala, da morajo vsi enoglasno zahtevati ureditev ali delitev gmajne, bi se dalo težko kaj doseči. Zato je upeljano neko prisiljevanje. Na Kranjskem se postavno zahteva ena tretjina udeležencev, na Koroškem ena četrtina, oziroma ena desetina, drugod polovica. Zahteva se pošlje na deželno agrarno komisijo. Ta je sestavljena iz deželnega predsednika, oziroma njegovega namestnika kot predsednika, treh članov sodnijskega stanu, poročevalca, ki ga določi poljedelski minister v sporazumu z ministrom za notranje zadeve in zastopnika deželnega odbora. Če se zahteva enkrat odpošlje, imajo vsi zavezane roke. Če bi bili tudi vsi pripravljeni, ustaviti postopanje, ne pomaga nič. Ko se enkrat podpiše, je stvar v teku. Tisti, ki se niso podpisali in niso prosili, so prisiljeni, pridružiti se in plačati tudi stroške, ki razmierno padejo nanje. Vidi se, da je prepuščeno volji udeležencev, ali naj se začne z ureditvijo; kako se pa potem vrši, je stvar gosposke. Po možnosti se seveda ozira na želje upravičencev. — Deželna komisija sme odbiti prošnjo samo tedaj, če uvidi, da bi bila razdelitev v splošno škodo, kar se pa zelo redkokdaj zgodi in še to samo pri gozdih, na Koroškem tudi pri drugih vrstah. Časi se pa umeša gosposka v te stvari brez zahtevanja upravičencev. Poglejmo na

Kras! Občinski svet so navadno puste planote in nihče se ne briga, da bi jih pogozdil. Tu je treba moči, ki bo res krepko zastavila in ne bo gledala samo na hipno in takojšnji korist, ampak na bodočnost in se ne bo ustrašila stroškov. Tega pa navadno ni pri revni občini. Zato je pa posegla vmes gosposka in dala pogodbovalni komisiji pravico, tudi vzeti posest, če se drugače ne morejo na lep način pobotati. — Na Kranjskem se je vložilo zdaj toliko prošenj za delitev gmajn, da se postopanje ne more takoj izvršiti. Treba bo počakati in potrpeti več let, predno se vse izpelje.

Kako se pa postopa pri delitvi in urejevanju? Določi se krajni ali lokalni komisar. Navadno je kak pravnik, ki je že v državni službi. Če pa še ni v državni službi, se na novo zapriseže, da hoče delati po svoji vesti. Nato se naznani, kedaj se prične z delom. Določi se po zemljemercu ali geometru velikost skupnega sveta, če še ni izmerjen. Obhodi se meje in se jih navadno tudi očitvidno zaznamuje. Zglase se udeleženci in stalno določijo pravice udeležencev. Za mero vzamejo navadno večletno navado ali kako listino ali pa sklenijo kako pogodbo. Cenijo se deleži ali tako, kakor se zgovore udeleženci ali pa po izvedencih, ki so za to določeni. Pri cenitvi se razdeli svet v več — navadno tri — razredov po kakovosti in rodovitnosti. Določijo se tudi morebitni dolgovi na skupnem svetu. Nato sledi vladni načrt. Določi se, koliko bodo plačali udeleženci in se vsakemu odloči svet. To je pa glavno pri celem postopanju. Krajni komisar javno razstavi vladni načrt v občinah, kjer se vrši delitev in ga še ustmeno razloži. Pribiti se pa mora tudi na mestu, kjer se hoče deliti. Toda povsod drugod je uradno postopanje še veliko bolj počasno in nerodno, kakor na Kranjskem. Drugod se mora še prej razstaviti javno zapisnik udeležencev in čakati določen čas, kdo se bo pritožil. Zdaj gre morebiti pritožba na deželno komisijo, odtod rekurz morebiti še na ministerialno komisijo. Istotako se mora drugod razstaviti tudi zapisnik pravic posameznikov do gmajne. In zopet so lahko pritožbe. Na Kranjskem se pa lahko prične z ugovori šele, ko je predložen vladni načrt. V teku 30 dni se lahko pritoži na deželno agrarno komisijo. Stvar gre lahko tudi še na ministerialno komisijo na Dunaju. Če se morebiti ugodi pritožbam, mora krajni komisar izpremeniti vladni načrt in ga dati šele izpremenjenega v potrditev deželni agrarni komisiji. Zoper potrjeni načrt ni nobenega ugovora več, tudi če bi se zedinili vsi udeleženci in bi bili zoper njega, ne pomaga nič. Zato je nespametno, če se morebiti hodi okoli odvetnikov in jih praša za svet. Tedaj je konec. Javno se razglasi, kakšen načrt je stopil v veljavo. — Če gre za potrditev že zasebno razdeljenega sveta, je postopanje enako in nič krajše, samo da se ozira že na zasebno razdelitev.

Kranjska dež. vinarska zadruga

je v seji načelstva dne 3. avgusta t. l. sklenila celo vrsto za prosep domačega vinarstva važnih stvari, med katerimi omenjamo sledeče:

Pred vsem se bo skušalo na Kranjskem izpodriniti tuja vina, ki se jih uvaža še vedno mnogo v deželo. V ta namen se ustanovi v Ljubljani deželna vinska klet, združena z vinotočem, in podružnice v raznih domačih in tujih nevinorodnih krajih.

Ako hočemo doseči vinu višje cene, moramo pa misliti tudi na izvoz v severne kraje, kjer so na Češkem in Moravskem, zlasti pa v Galiciji za to še ugodna tla.

Zanimanje za naša vina med Čehi in Poljaki bo se vzbujalo z oglasi v čeških in poljskih listih. Anonca se da tudi v ilustrirani kažipot za Kranjsko, ki ga izda naša deželna zveza za pospeševanje prometa tujcev v češkem jeziku.

Znana brošura c. kr. vinarskega nadzornika Bohuslava Skalickega o naših vinih se prevede tudi v poljščino in se bo razdeljevala med interesente tako, kakor češka.

Nadalje se je načeloma sklenilo, da se zadruga v velikem štilu udeleži sadjarske in poljedelske razstave, ki bo prihodnje leto v Pragi.

Vsa pozornost se bo obračala konsumnim društvom na Moravskem in Češkem, katerih imenik se nabavi.

Prva skrb pa bo sedaj prirejevanje shodov in tečajev po deželi, zlasti v Belokrajini, v Krškem okraju in v Vipavi. Na teh shodih se bodo volili tudi krajni odbori za podrobno delo, in strokovnjaki bodo vinogradnike poučevali o pravilni napravi vina, kar je zlasti za izvoz neobhodno potrebno.

Krajna zadruga je že osnovana — ne glede na Vipavo — v Metliki, zdaj pridejo na vrsto krajne vinarske zadruge v Semiču, Kostanjevici in v Krškem.

Omeniti je še, da se v prihranitev stroškov naprosi deželni odbor, da bo začasno oskrbovalo pisarniške in blagajniške posle deželno uradništvo, in da deželna vinarska zadruga pristopi čekovnemu prometu c. kr. poštnohраниlišnega urada.

Novih članov, ki se pridno oglašajo, se je v zadnji seji sprejelo 16.

Iz gornjega se razvidi, da vlada v deželni vinarski zadruzi svež duh. Uspeh je pa nemogoč, ako ji ne pristopi ogromna večina vinogradnikov. Le v združenju je moč! Zato bi naj nihče, ki se zanima za razvoj vinarstva, te za našo deželo toli važne panoge kmetijstva, ne odlašal pristopiti deželni vinarski zadruzi.

Pristopnina znaša 10 K, vsak delež pa 20 K. Pisarna se nahaja v deželnem dvorcu, soba št. 57. Denar sprejema deželna blagajna.

Skupno delo.

O starem knezu Svetopolku se pripoveduje prav podučna zgodba. Boriti se je imel proti Nemcem in Mđjarom skoro

do konca življenja. Vedel je dobro, da bodo njegovi sinovi ohranili vladno, če bodo edini med seboj. Na smrtni postelji torej dá poklicati svoje otroke in jim dá velik snop šib, naj ga zlomijo. Sinovi poskušajo po vrsti svojo moč, toda bilo je nemogoče. . . . »Oče,« pravi, »tega noben človek ne bo naredil.« »Prav imate, sinovi,« pravi stari knez ter odveže snop in igraje zlomi šibco za šibco. »Najmočnejši junak ne zlomi celega snopa, posamezno šibco vsak otrok lahko konča. Zapuščam vam kraljestvo. Če boste edini, vas najmočnejši sovražnik ne bo premagal, če se bote pa med sabo kregali, vas vsak nasprotnik lahko uniči.« Stari Svetopolk je umrl. Otroci so hitro pozabili zadnji nauk skušenega očeta, se kregali in prepirali med seboj, dokler niso prišli Nemci in Madžari ter uničili lepo kneževino.

Svetopolkov zdaj ni več, bratov pa, ki se med seboj nočejo razumeti, je še vedno veliko, posebno med Slovenci jih je veliko preveč. Revno deželo imamo in beraško večinoma živimo. Vsak le sam nase gleda. Drugi znajo drugače.

Ko spoznajo močje, ki imajo nekaj pod palcem, da se bo pri kakih kupčiji ali kakem podjetju dalo precej zaslužiti, stopijo skupaj, zložijo denar, izvolijo ravnateljstvo, dobič ljudi, delo se začne. Tako so ustanovili razne banke, tovarne, premogokope, papirnice, železnice, zavarovalnice in vsa druga obrtna podjetja. Kako to nese, naj vam nekaj zgledov pojasni.

Najstarejša zavarovalnica zoper ogenj je pri nas Assicurazioni Generali. Ko so jo ustanovili, so zložili bogati gospodje akcije po 1000 gld. Če danes kupiš tako akcijo, moraš plačati zanj 14.000 K, to se pravi, da zavarovalnica toliko nese, da morejo na eno akcijo plačati dobička v enem letu do 600 K.

Anker je bil pozneje ustanovljen. Zdaj se akcije prodajajo po 6050 K.

Unfall-Versicherung je izdala delnice le po 200 gld. Zdaj se prodajajo iste po 2405 K. Iz tega je gotovo razvidno, da zavarovanje zoper ogenj in razne škode precej dobro nese.

Poglejmo drugo vrsto. Bodenkredit ima delnice po 300 K, ki se zdaj prodajajo 1136 K; Kreditna banka po 200 gld., se zdaj prodajajo po 753 K. — Kakor vidite, dobivajo ti kapitalisti 5 do 30% od svojega denarja. Ravno tako je pa tudi resnično, da mnogi le dreto vlečejo. Če se podjetje osnuje, potem pa ne gre, imajo delničarji škodo. Mnogo milijonarjev je prišlo na ta način ob vse premoženje.

Posebno dobro nesejo tudi nekateri premogokopi in tovarne z železom. Tako ima premogokop v Mostah delnice po 100 gld., ki so danes vredne po 736 K; dinamit Nobel 200 gld., so vredne 1556 K. Kdo vam bo vse naštel? Ti mogočni močje se zmenijo za železo, za sladkor, za suhno, z eno besedo za vse, kar ljudje rabijo ter potožijo, da še premalo nese. Režeji soglasno sklenejo, da bo treba cene zvišati, ker je taka draginja surovin, delavci dragi, da pri najboljši volji ne morejo več shajati. — Par dni pozneje be-

remo v časopisih, da je ta in ta kartel cene zvišal.

Če bi brali letne zaključke takih velikih denarnih zavodov, bi videli velikanse svote dobička: tri, štiri do 11 milijonov. Najboljše se pri tem godi upravnim svetnikom in ravnateljem. Pri nas imajo visoke uradnike, kakega ministra ali predsednika za največjega gospoda tudi v denarnih rečeh. Toda v teh poslednjih so ti veliki gospodje pogosto pravi berači v primeri z mogočnimi kapitalisti bogatih bank. Ti zavodi nesejo ravnateljem večkrat po 100.000 K. Kdor je pri enem zavodu mogočen mož, ga kaj radi še kje drugod pod streho vzamejo. Zatega dežja se navadno nobeden preveč ne brani. Tako ima mogočni Tausig okoli 12 takih prvih mest. Taki močje kakor Tausig, Rothschild, Königswarter in dr. so večkrat bolj mogočni kakor ministri. — Glejte šipca pri šibci, zlat pri zlatu tvori ono mogočno moč kapitala.

Kako pa pri nas? Mi se kregamo, drug drugemu zavidamo, vsak le nase gleda in na svoj dobiček, naj pri tem tudi vse drugo škodo trpi. Razumni močje so razvideli, da bi se morali kmetje združiti v raznih zadrugah, da bi se z veliko množino dopolnili, kar manjka lastni slabosti. Osnovali so posojilnice in jih vodijo z velikim trudom. Edini namen jim je, pomagati revežem in za razvoj domačega kraja dobiti nekaj pripomočkov. Saj je ves dobiček last vseh udov, torej vsaka hranilnica rajfajznovka last ljudstva. Kdor pri- nese denar v domačo hranilnico ali ga vzame doma na posodo, podpira le svojo korist. Vsak bo mislil, da ni več med zavodnimi Slovenci nobenega človeka, ki bi podpiral ljudi, ki le sami zase skrbijo, ki za reveža in kmeta niso še nič storili.

Toda, kje smo še v resnici do te zavodnosti?!

Osnovali so ali snujejo živinorejske zadruge. Nekaj boljših in razumnejših gospodarjev je navdušenih. Velika večina pa od daleč stoji, zasmehljivo gleda in se norčuje iz dela, ki bo gotovo tudi njim pomagalo. Če se je drugod sponeslo, zakaj bi se pri nas ne?

Vpejali smo mlekarne. Ljudje dobijo trikrat toliko za mleko, kakor so popred dobili. Menite, da so hvaležni? Kaj še! Vedno godrnjajo, da jim mlekarne premalo plača. »Imajo že svoj dobiček, da so jo osnovali.« Ker sami nikdar ne storijo kaj zastoj, mislijo, da so drugi ravno taki.

Če jim bo kdo pol vinarja več obljubil, gotovo jo bodo vsi za njim udrli. Da so člani, da morajo gledati na lastni zavod, da bodo vse končali, da je dobiček njihova last, vse to prav nič ne drži. »Pol vinarja, pol vinarja!« Škoda, da ne veste, kako delajo kapitalisti. — Je bila pred leti neka stara poštena tovarna za kemikalije, ki je imela zmerne cene za svoje izdelke in je dobro shajala. — Kapitalisti so osnovali novo tovarno, ki je prodajala isto blago za tretjino nižje, kakor stara. Ljudje so se veselili: »Kako dobro je pri konkurenci. Vse se poceni.« Kapitalisti so doplačali na stotisoče, toda tudi stara tovarna je morala nazaj s cenami, nazad-

nje je prodajala z očitno izgubo. . . . V par letih je vse šlo. Ko so kapitalisti staro tovarno uničili, da ni bilo nobene konkurence, so dvignili cene še enkrat višje, kakor so bile prvotno.

Tako delajo tudi pri nas. Ni čudno, če je vedno manj ljudi, ki bi hoteli delati v korist ljudstva. Največja napaka pri združniških je povsod, da nimajo za drugo za lastno stvar, za katero se morajo potegniti, katero morajo ohraniti. Vse jim je tuje. Neizmerno je še polje, kjer bi bilo mogoče le z združništvom kmetu pomagati. Toda nobeden se ne bo lotil nehvaležnega dela, če bo videl, da ima samo le neizmerno skrb in brezbržnost ljudi. Le govoriti in poslušati je kaj lahko, resno delati neizmerno težko.

Držite se torej domačih zadrug, ki so zaradi vas osnovane. V njih se mora osredotočiti naše gospodarsko življenje in izboljšati žalostne razmere. »Jaz bom zraven vselej in do konca, naj pride, kar koli,« naj se vsak odloči zanaprej.

Draginja živl.

II.

Prav zanimive podatke o draginji živl nam podaja tudi moravski deželni kulturni svet (češki oddelek). Iz številke bodo bralci najlažje spoznali, kdo odira ljudstvo. Na Dunaju so se prodajali voli en stot žive vage kron:

leta	ogrski,	gališki,	Meso se je prodajalo domači, sprednje, zadnje			
			domači,	sprednje,	zadnje	
1899	68—78	70—74	70—74	119	152	
1900	62—83	70—74	70—74	120	151	
1901	70—84	70—76	73—84	121	150	
1902	64—80	66—72	68—80	121	151	
1904	72—86	74—80	76—86	126	157	
1905	76—82	80—86	83—92	143	171	
1906	78—88	80—92	92—100	158	188	
1907	77—105	88—94	94—102	170	200—400	

Kdo draži in kdo ima od višjih cen največ dobička?

V Prago pripeljejo veliko galiških volov, ker domača živina ne zadostuje. Leta 1907. so pripeljali skoro dve tretjini živine iz Galicije. V Pragi zakoljejo na teden do 900 volov. Plačevali so meso stot žive vage 28. maja leta 1907.: domačo živino 60 do 78 K, gališko 50 do 60 K. Na drobno so sekali mesarji oboje vprek sprednje po 128 do 136, zadnje po 144 do 152 vin. 21. julija 1903 so plačevali domačo živino po 74 do 84 K v Pragi, gališko po 52 do 66 K, mesarji so sekali sprednje po 128 do 136, zadnje po 144 do 152 vin.; 20. oktobra 1907: domače vole po 52 do 66 K, gališke po 72 do 98 K, mesarji so sekali sprednje po 144 do 160, zadnje 160 do 180, obistno meso s priklado 170 do 200, brez priklade 320 do 400 vin. kilogram.

Isto velja tudi za druge vrste mesa. Najbolj se pritožujejo zdaj peki nad visokimi žitnimi cenami. Cene žemelj in regelj, kiflicev in štruc so ostale še od onega časa, ko je bilo še žito zelo drago. Ko se je pšenica cenila in so jo prodajali 100 kg še pod 16 K, so peki lepo molčali in spravljali svoj dobiček. Ljudje so go-

drnjali, toda kaj so hoteli, žemljice in kifečce so morali imeti.

Zdaj se je pa moka skoro za polovico podražila. V vseh gostilnah in kavarnah so navajeni, da se plačuje za kruh po štiri vinarje. To bi vsi gledali, ko bi se še žemlje v gostilnah podražile! Toda peki so bili vendar reveži. — Zvite buče so si kmalu pomagale. Na Dunaju so se pomenili med seboj, da bodo manjši kruh pekli. Tako je tehtala poprej navadna žemlja na Dunaju 54 gramov, zdaj le 42, kajzerca preje 38 gramov, zdaj le 33. To je pa že tako majhna stvar, da bi jo človek lahko vso naenkrat v usta dejal. Od Dunajčanov se lahko učimo, kako je treba vse dobro stehitati in preračunati. Pri nas imajo nekatere peke in trgovce na sumu, da radi devajo med testo preveč drož, da se kruh bolj napihne.

O krompirju se je dognalo, da ga za polovico dražje prodajajo v mestih, kakor ga plačujejo na kmetih.

Prav važno stvar je mleko. Od tega imajo zdaj kmetje lepe dohodke. — Na Dunaju plačujejo mleko postavljeno na dunajsko postajo 16 do 18 vin, najboljšo mleko doseže nekaj čez 19 vin. Letos so zahtevali kmetje, da se jim mora cena zvišati vsaj na 20 vin., ker se jim drugače ne izplača živno rediti. Toda siromašni trgovci so rekli, da nikakor ne morejo. Na drobno prodajajo mleko 22 do 26 vin. V Primorju se plačuje ljudem mleko po 19 do 20 vin. tja postavljeno. Seveda so Tržačani kunštni. Kadar je veliko mleka ali malo odjemalcev, postane mleko na poti kislo, ima premalo tolišče ...

Tam ga prodajajo na drobno 24 do 30 vin. liter. Trgovci dobi skoro več kakor kmet. Neka mlekarna je ponudila tvrdki v Trstu fino čajno maslo v Trst postavljeno po 2 K 80 vin. Firma je odgovorila, da ga ne more dražje prodati, kakor po 3 K, torej bi bilo premalo zaslužka.

Prav isto večja za vse druge predmete. Vse sadje se v mestih več kot za polovico dražje proda, kakor prejme kmet zanj.

Priznati moramo pa tudi, da zdaj kmet res svoje izdelke boljše in dražje proda, kakor nekdaj. Zato so tudi posli dražji in davki večji. Vse, kar kmet rabi, se je podražilo. Kako bi mogel shajati, ko bi ne dobil malo več za svoje prideleke? Gotovo ima zdaj navadni gospodar vsaj trikrat tako velike stroške, kakor pred tridesetimi leti.

In nazadnje, zakaj bi tudi kmet ne imel malo boljše življenje? Največ in najdalje dela. Pustite mu torej dostojno živeti!

Pšenične cene.

Ob novini kmata vselej najbolj zanima, kaka letina je drugod in kakšno ceno bo imelo spravljeno žito. — Zdaj ima pšenica tako visoko ceno, da gotovo že do 30 let ni imela take. V mestih se vedno hujše pritožujejo nad veliko draginjo kruha. Dunajski občinski odbor je soglasno sklenil, naj se carina na žito popolno odpravi

ali vsaj zniža. Kmetje pravijo, da morajo tudi živeti. Živina nima zdaj nobene cene; če ne bo kmet pri žitu nekoliko denarja dobil, bo zanj slaba zima. To gibanje za odpravo carine se med našimi in nemškimi mesti vedno bolj razširja. Ali je res tako nujno potrebno?

V cesarstvu se porabi skozi leto 55 do 60 milj. met. stotov pšenice. Rži bo letos doma zadosti zrastle, čeprav je bilo spomladi neugodno vreme. Za pšenico so dognale uradne cenitve, da je bo do 52 milijonov stotov. Potemtakem bi je zmanjkalo do 7 milijonov stotov, ki bi bila vredna po sedanjni ceni 30 K za stot, 210 milj. kron. Ogrska pšenica je zaračunjena za domačo, čeprav mora naš kmet zaradi nje največ trpeti. Ogrsko ministrstvo je letos tamošnji pridelek kakor lani preniško računilo. Saj je znano, v kako tesni zvezi so tamošnji ljudi, ki imajo vso kupčijo v rokah, z visokimi gospodi v ministertvu. Ogrski magnatje imajo tudi sami velika posvetstva najrodovitnejšega polja. Da se ohranijo visoke cene, mora ministrstvo izdati bolj neugodna poročila.

Res je torej, da domača pšenica z ogrsko ne bo zadostovala. Zmanjkalo je bo do dva milijona stotov v vrednosti 50 do 60 milijonov kron, katero bo treba od drugod dobiti.

Pšenico iz drugih krajev se izplača le takrat k nam uvažati, če ji je drugod toliko nižja cena, da se pri nas carina plača in še nekaj dobička napravi. Važno vprašanje je torej, kakšna letina bo drugod.

Nemčija ima srednjo žetev. Njej pšenica ne bo zadostovala za domačo potrebo. Tam imajo v kmetovo varstvo še višjo carino, kakor pri nas. Tudi na Laškem je le srednja letina. Prav dobra letna bo letos na južnem Ruskem, v Rumuniji, Bulgariji in Mali Aziji. V Indiji in Avstraliji je na milijone stotov žita na prodaj. Velike množine so tudi v Argentini. V Evropo pride vsako leto skoro največ pšenice iz Severne Amerike. Tam se obeta letos tako dobra letina, da še menda nobenkrat niso imeli take. Velika tolažba je za nas, da ameriška pšenica ne more pred novim letom do nas. Torej imajo letos povsodi prav dobro pšenično žetev, razen srednjevropskih držav. Naj vam pri tem še povem, koliko se pridelava pšenice v navadnih letih. Leta 1906. so cenili ves pridelek pšenice na 925 milijonov vagonov. Od te množine je prišlo na Združene države 213 milj., na Rusko 125, Francosko 97, Indijo 72, Avstro-Ogrsko 7, Italijo 43, Argentini in Nemčija vsaka po 39, Rumunija 33, Kanada 25, Španska 3, Avstralija 22, Turška 19, Angleška 15 milijonov vagonov, torej zadnja 150.000 vagonov. Od teh izvažajo pšenico posebno Amerika, Ruska, Argentini, baškanske države, Indija in Avstralija. Sama Ruska je leta 1906. izvozila moke in žita za 1272 milijonov kron in še posebej isto leto pšenice za 66290 milijonov kron.

V Indiji imajo vsako leto lakoto, dasi ravno je to najbogatejša in najbolj rodovitna dežela sveta, ki ima šestkrat toliko ljudi, kakor celo naše cesarstvo. V oblasti jo imajo Angleži, ki se najbolj boje za ta

biser ali še bolje bo rečeno možno kravo mogočnega kraljestva. Čez 120 milijonov imajo Angleži le upravnega prebitka; angleški trgovci, podjetniki in uradniki pa dobijo še vsaj petkrat toliko od Indije. Indijsko pšenico izvažajo na tisoče stotov angleški kapitalisti, domače ljudstvo pa lakote gine. Skoro ravno isto je na Ruskem. — Severna Amerika je imela leta 1906. slabo letino. Izvozila je pšenice le za 428 milijonov kron. Seveda je v Ameriki vedno več ljudi, ki bodo pridelano žito v večji meri doma povžili. Za enkrat bo vendar ameriški izvoz še vedno rasel.

Skoro dve tretjini izdelka more izvažati Argentini, ki ima malo ljudi. Prav veliko tudi baškanske države.

Za tekoče in prihodnje se nam po tem raziskavanju kaže znižanje pšeničnih cen, če ne bodo tega veliki spekulantje umetno zavrlji. Pravijo, da je največji trgovec s pšenico na svetu Patten že nakupil za 1500 milijonov kron pšenice, da bi tako imel v svoji roki večino blaga, ki ga Amerika izvažata ter preprečil znižanje cen. Pomaga mu razni evropski spekulantje. Pri tem se spomnim, kako so nekdaj nizozemski trgovci delali s čajem in raznimi dišavami. Imeli so takrat skoro izključno kupčijo s temi predmeti. — Če je bila letina predobro, so kar cele ladje dragecnega blaga potopili v morju, da so ostalo tem dražje prodajali. Letos hočejo menda razni borzjanci na umetni način vzdržati visoke cene pšenice. Če se jim bo posrečilo, bomo videli. — Če boš imel pšenice čez domačo porabo, jo prodaj kmalu, ker se zna cena zelo spremeniti.

Med ljudstvom.

Prva jesen! Poletna zatočnost in vročina, ki je nekako moreče vplivala na duha in povzročala tesnobo v prsih in glavi, je minula. Zapihala je sveža jesenska sapa in odnesla težke ovoje z glave in srca. Listje plava po zraku in v bližini hš se prično oglašati ptice-prezimovalke: taščice, senice, škinkovci, kosi. Duša se ti v prsih veselo in udobno zgane, vabi te polje in gozd in visoki griči. Zdi se ti, da ti morajo takoj zrasti peroti, da poletiš proti temnomodrenu nebu, ki se razliva in svetlika med belimi oblaki, in obiščeš vse lepe prostorčke na ljubi materi zemlji. Smeje se ti samoobsebi, in še če se pogovarjaš o žalostnih in neprijetnih stvareh, ti duša z očmi vred vsak hip uhaja v lepo in veselo jesensko naravo.

»Oh, kako je vse lepo in široko in svobodno v jeseni! Človek bi zavriskal in zapel in zletel čez polje v gozd in iz gozda na hrib — in pozabil vse mašne vsakdanje skrbi in težave. Kaj pravite, gospodična, ali ni tudi vam tako lahko v duši, ko hodite takole med vrtovi po stezi v dolino?«

»Lepo je, da.«

»Kaj lepo! — krasno, imenitno, prešerno lepo je! Ali vas ni sram, da sem jaz s svojimi tridesetimi leti in pod zakonskim jarmom še vedno bolj vesela in brezskrbna, ko vi, mlada in svobodna gospodična? Olavo kviško in pogum, saj je še lahko ves svet vaš.«

Tako je žena občinskega tajnika v Bregu pol resno pol šaljivo bodrila mlado učiteljico, ki je šele tisto leto prišla na enorazrednico v sosedni vasi.

»Lahko vam, vi imate moža, a jaz sem čisto sama med kmečkimi ljudmi...«

»Boga zahvalite, da ste še sami,« se je smejala gospa. »Zapomnite si, da je zakon res jarem in križ... Ampak povejte mi, draga gospodična, kaj pa vam najbolj teži življenje na deželi?«

»Oh, vse! Človek nima ne primerne hrane, ne družbe, ne razvedrila. Kakor v pregnanstvu! In ljudstvo — ne, jaz si ne morem pomagati, meni se zd. zlobno in sebično, da ga ne morem ljubiti. Kaj mi torej še ostane, da mi olepša in olajša življenje na kmetih! Sedaj se več ne čudim, da večna intelligencia, ki slušbuje na deželi, propade, da možki začno piti, a ženske — n. pr. učiteljice — zabredejo na pota, na katera bi ob drugačnih razmerah nikoli ne šle.«

»Razumem vas, gospodična,« de resno in zaničljivo gospa. »Verujte mi, tudi nama z možem se ni godilo bolje nego vam. Prišla sva semkaj z najboljšimi nameni. S praviim idealizmom se je moj mož posvetil delu za občino in ljudstvo, šel vsakemu na roko z dejanjem in svetom, spoštoval občinske moze in ljudstvo sploh. A kakšna je bila hvala? Sumničenja, omalovaževanje, napadi, nesramno izkoriščanje v vsakem oziru. Kmetije, katerim je popolnoma brezplačno pripomogel do pravice na sodnji, so ga ovadili radi zakotnega pšaštva, naprtili so mu neštete pritožbe, ga naznanili celo državnemu pravdnistvu in orožnikom radi zločinov in hudobij, ki mu niti v sanjah niso na misel prišle — itd.! Seveda se je vedno vse izkazalo kot laž in obrekovanje, a človeku vse to le zagreni in krajša življenje. Toda, kar je res je res — vse ljudstvo ni tako. Zgago delajo povsodi na deželi le krčmarji in kramarji, večinoma liberalci in bivši žandarji. Ti hujskajo šnopsarje in druge nesamostojne ljudi, da rušijo proti redu in miru v občini; ker jih ljudstvo neče z lepa voliti na častna in vplivna mesta, hočejo s silo priti do njih. Tako je tudi v naši občini štacunar Zlobec glavni podpihovalec rogoviležev in neumežev, za njim prideta pa obe liberalni učiteljski pokveki Prodan in Praznoglav — oprostite, da vaše stanovske tovariše tako označam. Mislim, da jih tudi vi ne bote zagovarjali.«

»Če bi jih tudi hotela, jih ne morem; nobeden ne dela časti učiteljskemu stanu. Potem res ni čudno, če nas ljudstvo ne spoštuje in nam duhovščina ne zaupa. A vidva z možem sta pri ljudstvu jako prižubljena, kolikor sem dozdaž skšala.«

»O da, kar je nepokvarjenega ljudstva, vé ceniti pošteno deo mojega moža, čeprav seveda tudi ti nimajo pojma, ko-

liko znanja in duševnega napa je treba pri upravljanju tako velike občine, ako se hoče v redu držati knjige in druge pšarniške zadeve. Mislijo, če plačajo tajnika, da je potem njih hlapec, njih suženj, ki živi od njihove milosti in jim mora biti vedno na razpolago — noč in dan, v nedeljo in praznik. Saj ga plačamo, naj dela! Da, a tajnik je moral preje mnogo let na svoj račun študirati in za tisto boro plačo ni zapisal ljudstvu tudi svoje osebne časti in svobode. Sicer pa enako mislijo tudi o učitelstvu in duhovščini. Naš kmet je pač v svoji priprostosti precej bahat in ima rešpekt le pred denarjem. Prave izobrazženosti in znanja sploh ne spozna, strašno pa mu je vseč pretkanost in zvitost. Zato ga razni sleparji tako lahko dobe v svoje roke. No, kljub vsemu temu je ljudstvo v svojem jedru dobro in se v odločilnem trenutku lahko nanj popolnoma zanesel. Treba mu je le večje izobrazbe na verskem temelju. In tu vam je dana lepa in važna naloga, gospodična, kajti pri mladini se dá neposredno še največ doseči.«

»Ko pa se čutim tako nesrečno in nezadovoljno tu na deželi! Ne morem se privaditi osamelosti in se ogreti za ljudstvo. Kaj naj storim?«

»Storite, kar sem storila jaz: prilagodite se okolici, sprijaznite se z onim, kar vas mori — z zemljo, s kmetijstvom.«

»Kako mislite to?«

»Čisto priprosto; najemite si njivo ali vrt, nabavite si kokoši, kozo — sploh, ustvarite si kmečko gospodarstvo.«

»O gospa, tega pa ne, pokmetiti pa se nočem!«

»Kdo pa pravi, da bi se morali? Verjemite meni, da vam bo dobra knjiga po kmečkem delu mnogo bolj prijala, ko po kakem finem ročnem delu, prazni zabavi ali dolgočasju; nedvomno bi jo tudi globljeje umevali in vedeli bolj ceniti. Verujte mi, da je kmetijstvo, združeno z izobrazbo, najzanimivejše in najlepše opravilo, ki si ga morete misliti. Samo začnite se zanimati za razne kmetijske stroke, nabavite si gospodarskih listov in knjig in pričnite praktično poizkušati, pa bote videli, da imam prav. Poglejte mene: prerodila sem se dušno in telesno, odkar se pečam s kmečkim deom in prav nič več ne čutim osamelosti. Z ljudmi se izvrstno razumem, ker se zanimam za njih gospodarske izkušnje in načela. Tudi vam bo postalo ljudstvo mnogo bližje, ako se oklenete kmetijstva, ker bote imeli z njim iste težnje, iste koristi in skrbi. Zdravi bote kakor riba v vodi in krepki kot mlado drevo. Seveda pa bote morali vreči proč tisti nesrečni steznik in si napraviti takole ohlapno obleko, kakor jo imam jaz. Razven tega bote imeli pa tudi gmotni dobiček — če ne velik pa majhen; saj je tudi na deželi vse silno drago, pa še dobiti navadno ni ničesar. Tako bote pa sami pridelali, kar rabite in imeli vedno pri rokah. Saj ste mi že tožili, da niste s hrano zadovoljni — kuhajte si sami, za pomoč si pa vzemite postrežnico. Ampak eno žrtev bote morali za vse to doprinesiti...«

»Da, katero?«

»Nežnost svojih rok! Sicer, ako jih po vsakem delu umijete z limono in zve-

čer namažete z glicerinom, ne bo nič hudega. Le malo zagorele bodo, zato bodo pa pričale o vaši pridnosti, vašem zdravju in vašem krepkem značaju, tako da se končno tudi ta žrtev spremeni v blagoslov... Toda postojte. Ali vidite tamle onkraj vode s trtami zasajene njive?«

»Tamle, kjer gre na zahodnem koncu cesta mimo?«

»Da, tam. Dobro pogledite in recite, ako vidite med temi njivami kak razloček?«

»Da so nekatere daljše in druge krajše in da so nekatere le deloma zasajene s trtami?«

»Ha, ha, tudi v tem je razloček, gotovo. Ampak, ali ne opazite, kako je onale njiva na sredi, ki ima ob cesti in ob straneh zd. ravno obdelana in kako se razlikujejo trte od sosednjih?«

»O da, sedaj pa že vidim. To je pa res čudno, druge trte so že vse orumenele, a tiste tam so še tako bohotne in zelene. Kako je pa to?«

To je zato, ker so te trte pravilno obdelane in zlasti o pravem času in dovoljkrat škropljene z modro galico, druge na sosednjih njivah pa so zanemarjene. Toda sedaj pazite, tu po griču navzdol se človeku lahko spodrsne. Greve kar naravnost proti mostu in potem na ono njivo, da si ogledate jesen — na trti.«

Hito se spustite po bregu in kmalu nato zavijete po stezi preko travnikov. V par minutah stojite koncem one njive. Na južni strani je vodila ravno in lepo izdelana pot ob dolžini njive na glavno cesto. V isti smeri so rasle v ravnih črtah trte, pritrjene na kole, ki jih je vezala debela žica. Bile so močne in sočne in so pravile tudi nepoznavalec, da so skrbno in večje negovane. Še bolj očita pa je bila njihova hvaležnost: upogibale so se k zemlji vsled krasnih težkih grozdov, ki so se svetili izpod perja.

»Kaj se vam zdi, gospodična, kaj pravite k tej njivi?«

»Oh, kakšno grozdje, ah prekrasno, joj, takega pa še videla nisem! Čegava pa je ta njiva?«

»Ha, ha, ha,« se je veselo zasmejala gospa, »to vas je pa vendar spravilo v ogenj. Ja, dokazi v naravi so vedno več vredni, ko gole besede. Torej vidite — ta njiva je naša, ali pravzaprav moja, kajti sad mojega truda, mojih skrbi je ta bogata jesen, ki ji je Bog dal svoj blagoslov.«

»Kaj vi se razumete na trtorejo?! Ja odkodi pa, saj ste meščanka in ste šele nekaj let tu.«

»Gospodična, to vse »ljubezen stiri« — ljubezen do kmetijstva. Ko sem prišla sem, nisem znala razločevati niti cepljene od necepljene trte in sploh nisem imela pojma o trtoreji. Toda osamelost in praktična korist sta me nagnili, da sem se začela zanimati za kmetijstvo. Pregovorila sem moža, da kupiva nekaj sveta in dobila sva to njivo za ne ravno nizko ceno. Je pač na ravnam in ob okrajni cesti. Toda ne mislite, da sva jo dobila v takemle stanju. Bila je jamasta in valovita in trte so bile deloma še stare, deloma pa od peronospore tako uničene, da sem mislila, da bo treba vse venkaj vreči. To so mi

tudi nekateri škodoželjno svetovali. A občinski svetovalec Vrlin — saj ga poznate —, ki je jako izobražen in napreden gospodar, mi je velel, da naj njiivo izravnamo, ob strani poglobimo in uravnamo pot, zemljo pa zmečemo k trtam. Poučil me je o glavnih zahtevah trtoreje, sama sem pa potem si naročila gospodarskih knjig in listov in se posvetovala z razumnimi kmečkimi možmi o kmetijskih stvarih. No, in kmalu sem bila na vrhu, kmalu sem imela natančne pojme o napredni trtoreji. Že prvo jesen smo začeli delati; stare trte smo vrgli venkaj, globoko prekopali in izravnali zemljo, obilo pognojili in sadili nove trte; napravili smo veliko metrov dolg kanal pod zemljo za odvajanje izvirk, napravili onile zid itd.! Stroški so bili za naša sredstva naravnost ogromni in povsem vam odkrito, da sem prodala enkrat celo svojo zlato uro z verižico, da sem zamogla plačati delavce. Pa mi ni žal! Tako smo delali in izpopolnjevali vse do letos in — tu je uspeh! Alo, pojdiva zobati!

»Oh, oh, oh, kakšni grozdi, kakšne jagode, saj jih je kar škoda pojesti! Dajte, gospa, pustite. Samo en grozd si vzamem s sabo domov, saj jih je škoda. Ah, jaz vas zavidam, gospa, jaz vas zavidam! Če bi imela jaz le en majhen košček te njive, kako bi bila srečna! Joj, pogledite no, tale grozd, gospa; ti ljubi, dobri Bog, koliko pa tehta! Saj se bo vse polomilo.«

Tako je vsa razgreta htelea gospodična. Blagoslov božji je bil res tolik, da je moralo vsakega premagati. Kakor krasne, močne molznice so stale trte in grozdi so bili ko lepa, težka vimena... Gospa je bila sama vedno z nova prevzeta ljubezni do rodovitne zemlje in hvaležnosti do božjega Stvarnika.

»Semkaj, gospodična, tu je slaščica za vas. Evo, to je muškati — poskusite!«

»Ah, kako je sladak, in ta krasen vonj — fino, izborno!«

»To je pa »malaga«, dajte, zobajte!«

»Kako debele, zlate jagode, ah, in kako sladke — m-m-m, m-m-m!«

»Le zobajte, za domov vam pa narežem cel šop najlepših grozdov.«

»Ne, ne; saj jih je škoda, ko so tako lepi, nikari ne, gospa!«

No, no, nič se ne bojte; veliko nam je dal dobri Bog, pa se nam ni treba tresti za par grozdov. Evo, Bog vam jih blagoslovi!«

Ko sta odhajali proti domu je vprašala gospa svojo spremljevalko:

»No, torej, kaj pravite h kmetijstvu — ali ni to lepa reč?«

»Resnično lepa; toda povejte mi, kako pa naj jaz začnem, ko nimam denarja, da bi kupim zemljo; potem pa tudi to: saj sem lahko vsak hip prestavljena!«

»Tu imate prav. To je ravno velika napaka, da na deželi ni vsakršna služba združena z malim posevstvom. Vsako župnišče, vsaka šola in vsaka županja bi morali imeti primerne gospodarske prostore, vrt in kos zemlje kot vžitek za vsakokratnega župnika, učitelja in učiteljico ter občinskega tajnika. Koliko lažje bi se zlasti

zadnji udomačili na deželi in se vživeli v ljudske razmere in potrebe. Gledati bi se seveda moralo na to, da bi eden ali drugi ne zamemal gospodarstva in tako ne oškodil svojega naslednika in občine. To bi se že dalo urediti. Sedaj vam seveda ne ostane drugzega, kakor da si vzamete pri kakem kmetu v najem kos vrta ali njive, kajti posebnega ne morete pričeti na lastne stroške, dokler niste stalno nastavljeni. Sicer pa bi se najbrže dalo občinske moze nagniti do tega, da bi vam sami preskrbeli vse potrebno. Imeti morate vsaj tudi hlev za kokoši. Nas je stal lepe denarce, ker sva si ga morala sama napraviti. Bote videli, kako lepe pute imam!«

»Tudi pute?«

»E, gotovo. Kdo pa bi za vsako jajce vso vas obletal; in potem pa: kurjik je naša mesnica. Poleti ne dobite nikakor dobrega svežega mesa; pomagati si je torej treba s perutnino. Seveda ne morem trditi, da bi se imelo od perutnine, ki se jo ima zaprti na malem prostoru in se jo mora krmiti edino le s kupljeno krmo, kak poseben dobiček. Živali tudi pri najboljši negi in skrbi ne uspevajo tako, kakor če se prosto pasejo po sadnih vrtovih in travnikih. To je neoporečno. Ampak za nas, ki bi si sicer morali perutnino in jajca za drag denar kupovati, se pa naprava le izplača. Tudi vam bi mala kurja čeda jako dobro služila. No, tukaj smo. Pute, pute, kaj ste že zopet lačne!«

Omreženi prostor, v katerem so se nahajale kokoši, je bil štiri metre dolg, dva metra širok in toliko visok. V enem kotu je bil lesen hlev, v katerem so kokoši spale, nesle in se zadrževale ob slabem vremenu. Bilo je vsega skupaj kakih 30 kokoši in piščet. Ko so živali zagledale svojo gospodinjjo, so vse tekle k mreži in začele proseče čebljati in vpirati vanjo svoje oči.

»Kako so prijazne in domače,« pravi gospodična in stopi bliže. Toda v istem hipu se prično živali drenjati in zaganjati proti mreži in malo je manjkalo, da ji predrzen petelinček ni potegnil z rok grozdja.

»O ti predrznež!« se ustraši gospodična in hitro odstopi od mreže, a nekaj jagod so ji požrešni in sladkosnedi kljuni že ukradli.

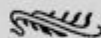
»Da, da,« se smeje gospa, »tudi oni vedo, kaj je dobro. Pa ko bi šele vedeli, kakšno veselje ima človek z malimi piščeti! Jaz sem hodila vedno čakati in paziti, kdaj se izvale, in ko sem nekoč začula prvi »pit, pit« izpod koklje in se je kmalu nato prikazala zlatormena glavica izpod kokljinega perja, nisem vedela, kaj naj počnem od veselja. A koklja je seveda treba imeti v posebnem prostoru, da ima mir pri valitvi. Svetovalec Vrlin mi je dal prav lep par domačih kokoši za plemo, ki prav pridno neso, čeprav so zaprte. Sedaj ima že pol vasi enake kokoši, ker so prišle gospodinjje k meni po jajca. Vidite, tako dajem dober zgled z njivo in perutninarstvom; ker pa čitam tudi o drugih panogah kmetijstva, pa opozarjam ljudi tudi na nedostatke pri govedo- in prešičereji. Tako sem n. pr. nekega gospodarja pripravila do tega, da je začel redno pasti

svojo živino, ki jo je dotlej vedno imel v hlevu, da so starejše krave imele že dolge, nazaj obrn'ene parklje. Ena krava mu je tudi poginila na jetiki. Nekemu drugemu sem toliko časa prigovarjala, naj pred vsnjakom napravi ogrado, kamor morejo prešiči čez dan, da jo je res napravil. Prej ni nobenega prešiča mogel pošteno kvišku spraviti, sedaj pa gre prav lepo. Vidite, gospodična, tako se dela med ljudstvom za ljudstvo in ta zavest, da koristite ljudstvu, je več vredna in slajša, kot vse velkomestne veselice in vsi gosposki komplimenti.«

»Gospa, jaz sem vaša! To se pravi, pričeti hočem kmetovati — v malem seveda in z vašo pomočjo. Priporočite me gospodu tajniku, da se zavzame zame pri županu in drugih občinskih veljakihi, da mi naklonijo nekoliko zemljišča in urede dvorišče za kokoši; vse drugo si bom skušala sama preskrbeti. Kaj ne, da mi pojdete na roko, da pričnem gospodariti kot velekmetica?«

»To se razume; sama vam poklonim lepo jarčico, dam vam različno semenje, knjige, časopise, nasvete — karkoli hočete, samo denarja ne, ker ga sama nimam! Upam pa, da vam bodo tudi vaščani radi priskočili na pomoč s tem in onim, zlasti če jim obljubite, da bote otroke spodbujali h kmečkemu delu in njih same seznanjali z novimi pridobitvami na polju kmetijstva. Ne bojte se, ljudstvo je dobro in vas bo ljubilo in spoštovalo, da si ne bote nikdar več želeli v mesto. Živela bodoča kmetujoča učiteljica!«

J. K.

O dekliški lepoti.

Od davna vlada v svetu mnenje, da je možkemu od Stvarnika dan razum, a ženski lepota; možki naj dela in osvaja svet z razumom, a ženska z lepoto. To mnenje, ki ga posebno vneto zagovarjajo možki, je rodilo mnogo hudega; napravilo je iz ženske tisti prazni, lahkomiseln, nečimurni in sploh grešni stvor, ki se mu zopet možki najbolj rogaajo. Lepo igračko bi radi imeli v ženski, a ta igračka se največkrat izkaže za »bodočo Nežo« ali za sladkosnedo, leno in hinavsko mačko... To pa tudi ne more biti drugače, ako se žensko z mladega vzgaja v veri, da zanjo niso višje, resne stvari, marveč da je njena glavna naloga lepa zunanost.

Da je pa vključ napadni vzgoji med ženstvom dobili mnogo značajnih in pametnih posameznice, je pa pred vsem za sluga vere, ki vzbuja v ženski smisel za višje cilje in namene življenja. Saj duh, ki stremlji kvišku, zaničuje vsako malenkostnost in laž, in laž je v svojem jedru tudi lepotičenje, ki ima namen, zunanost pokazati lepšo, nego je v resnici.

Sicer pa je resnično, da je dal Stvarnik ženski poseben dar telesne lepote, ki je torej sama na sebi dobra in plemenita. Koga ne razveseli pogled na lepo, zdravo kmečko dekle! Toda razločevati moramo med pravo naravno lepoto in pa umetno nališpanostjo, ki je mnogokrat znamenje

pokvarjenega srca, laž pa vselej, kakor smo že gori povdarili.

Toda tudi nepokvarjena naravna lepota telesa ni sama sebi namen in dobi svojo pravo vrednost šele po notranji vsebini: po lepih duševnih lastnostih. Ni namreč res, da bi bil Stvarnik odpravil žensko zgolj z zunanjo lepoto, marveč ji je dal v lepi lupini tudi jedro: razum.

Komu se še ni zgodilo, da je občudoval lepoto kakkega dekliškega obraza in ves njen zunanji nastop, toda ko je prišel bliže in pričel pogovor, je pa uvidel, da v ti lepi glavi ni drugzega ko prazna slama in v njenem srcu plevel in puščoba. Čut brčkkega, neprijetnega razočaranja te objame pri tem, kakor če bi bil odprl prekrasno vezano knjigo in v njej našel same neumnosti, ako že ne umazanosti. Z nevoljo boš za vedno odložil knjigo, zmajal jo glavo in si mislil: Škoda za tako lepo vezavo! ... Ako pa se nasprotno seznaš z navidezno nelepim dekletom, pa spoznaš, da je izobrazena in blaga, se ti bodo njene oči in poteze njenega obraza, iz katerih odseva njena lepa duša, zdale kmalu tako ljubeznjive in drage, tako lepe, da jo boš iz vse duše občudoval in ljubil.

Slovenke so odnekad slovele po svoji lepoti, in ta sloves naj jim tudi ostane. Skrbe pa naj za svojo lepoto zgolj z rednim in poštenim življenjem. Ogibajo naj se zlasti vsake alkoholne pijače, ki je hud sovražnik nežne dekliške lepote. Zdravo rdečico dá kmečko delo na svežem zraku in domača mlečna hrana. Velika pospeševalnica lepote je tudi snaga; redno vsakdanje umivanje v sveži vodi je več vredno, ko vsi tisti praški in maže in mila, ki jih špekulanti priporočajo tudi že v kmečkih listih. Seveda pa ni dovolj, če se umivamo kakor mačka — z malo zmogenimi rokami, marveč se je treba umivati v obilni čisti vodi. Milo je najboljša navadno glicerinov; močno dšča so večkrat še celo škodljiva, in je naravnost nesposobno, druge ljudi nadlegovati s takimi ogavnimi duhovi po milu. V tem oziru je najti že tudi na deželi mnogo spakovanja, ko mislijo nekateri mladi ljudje, da je posebnost »nobel«, po milu dišati. Pametnemu človeku je to seveda odvrtno in smešno. Dalje ni prav, se z umazanimi rokami dotikati obraza, ker se lahko dobi lišaj in drugi izpuščaji. Za hrapavo in razpokano kožo ni treba rabiti drugega, ko navadno glicerinovo olje. To priprsto in ceneno sredstvo bi naj se pač redno rabilo že iz tega vzroka, ker se hrapave in razpokane roke ne dajo čisto umiti in povzročajo bolečine. Otrokom, ki hodijo bosí na pašo, naj bi se zvečer tudi noge namazale z glicerinom, da revežem ne bo kar kri brizgala iz nog.

To bi bili nekateri priprosti, naravni pripomočki za zunanjo lepoto. Toda kakor smo že rekli: prava lepota je le tista, ki odraža izobrazenega duha in čisto, globokoduše srce. Na ta način so lahko — in naj bi tudi bile! — vse slovenske mladence brez izjeme lepe. Mi hočemo ženstvo, ki bi bilo vredno ljubezni in spoštovanja vseh poštenih ljudi, ki bi bilo zdravo in lepo po duhu in telesu, in zato kličemo:

Ne kakor prešerna, živopisana georgina, ki nima vrednosti, ne duha, marveč kakor dragocena duhteča vrtnica in vijolica bodi — slovensko dekle!

Drobtine.

Senzačna tatvina na Dunaju. V pošt-nem uradu ukradenih 116.000 kron. Z velikansko zvijačo so dozdej še neznani tatovi ukradli 116.000 kron v pošt-nem uradu, ki je nastanjen v nižjeavstrijski deželni hiši. Pri okencu za promet s strankami je imel poštni oficijal Lenk pripravljenih za izplačevanje 116 tisočkronskih bankovcev. Pred okencem se je zbrala tatinska družba s tatom v sredi. Da prekanijo uradnika, so povzročili, da je bil poklican k telefonu. Ko se je Link odstranil, je pa tat odprl denarno škrinico skozi odprtino in odnesel 116 tisočkronskih bankovcev in izginil. Tatje so tudi z zvijačo odstranili slugo, ki se je mudil na hodniku. Pozvana policijska komisija je prišla, ko so že odnesli tatje pete.

Nad 20.000 gostiln zapro na Angleškem. Tako je sklenila zbornica z ozirom na veliko škodo, ki jo ima ljudstvo od preštevilih krčem. Zapri bodo vsako peto gostilno.

Protia kholno gibanje v Kanadi in Belgiji. V Kanadi je strogo prepovedana prodaja alkoholnih pijač o božičnih praznikih in na novo leto. Poštnohranilnična uprava v Belgiji je dala pa na vse hranilne knjižice natisniti v obeh deželnih jezikih svarilo proti alkoholu, v katerem se opozarja na velike nevarnosti in slabe posledice uživanja alkoholnih pijač.

— **149.455 šnopsarij** je v naši državni polovici. Plačajo posebnega davka dva milijona 280.000 K. Žganje prinaša skupno državi 90.332.000 kron. Spilo se je žganja lani 97.600.000 litrov, 20.451.700 litrov več kakor leta 1879, ko se ga je spilo 77 milijonov 148.300 litrov. Lani je prišlo na vsakega prebivalca naše državne polovice 370 litra žganja.

Petkratni polizkušeni umor in samoumor. V Aachenu je 44letni ključavničar Orthmann polil s petrolejem in zažgal pohištvo v sobi, kjer so spali štirje njegovi otročiči, nato pa je pozval ženo, naj skupno z njim umre. Ker se je žena branila, jo je davil do nezvesti, nakar jo je polil s petrolejem in jo izkusil zažgati, a žena se je še pravočasno zavedla in se rešila skozi okno, nakar je klicala na pomoč. Sosedje so prihiteli, rešili otročiče in pogasili požar. Medtem se je pa Orthmann obesil.

Golobi kot fotografi. Na fotografski razstavi v Draždanih je razstavljenih med drugim tudi več slik, ki so jih »napravili« golobi. Nek lekarnar v Crombergu je namreč prišel na idejo, da bi se dalo golobe dobro uporabiti kot fotografe, bodisi za športne ali pa tudi vojne svrhe. Izumil je primerno uprego, ki se nadene golobu, in sicer je to plošča iz aluminija, ki pride golobu na prsi in v katero se pritrdi majhen fotografski aparat. Aparat je 8 cm dolg in 5 in pol cm globok in sme imeti težo do

75 gramov. Vsled posebne priprave deluje aparat po preteku gotovega časa avtomatično in ko golob prileti nazaj, prinese s sabo sliko. Sličice so seveda sliha majhne, a se dajo potem poljubno povečati.

Nov japonski zrakoplov. Iz Tokia poročajo, da je nek mlad Japonec z imenom Joshinosike Takaoka iznašel nov zrakoplov, ki baje daleč prekaša onega bratov Wright. Iznajditelj trdi, da bo s svojim strojem dosegel hitrost 80 km na uro.

Junaška nemška žeja. Dr. Brendel iz Monakova je izračunal, da so Nemci že leta 1880. spili v tem edinem letu toliko piva, da če bi se istega zlilo v cev, ki bi bila tako debela kakor je bavarski bokal za pivo, — bi ta cev 16-krat obsegla zemeljsko širino. Leta 1892. pa bi se ta cev morala podaljšati še za desetkratno zemeljsko širino, t. j. obsegla bi zemljo petindvajsetkrat.

Protí razkosavanju zemljišč. Na Bavarskem se v zadnjem času zemljišča mnogo razkosavajo, posebno v upravnem okraju Nižje Bavarsko. To dejstvo je vzbudilo pozornost bavarske vlade in deželnega zbora. Ministrstvo je upravnim oblastem ukazalo, da naj pazno zasledujejo take pojave in jih po možnosti zabranjujejo. Proti razkosavanju zemljišč izdani predpisi naj se izvršujejo najstrožje. Pred vsem naj se deluje na to, da če se že mora posestvo razkosati, naj to opravi domača hranilnica in posojilnica, kakor se to z mnogim uspehom izvršuje po ostalih okrožjih. Veliki dobički, ki bi sicer pripadli zemljiškim prekupecem, pridejo tako v dobro domačinom, kateri dobe posamezne dele posestva od zadruge po nizki ceni. Razkosavanje pospešuje »beg iz dežele«, posamezni kmetje pa navadno mnogo preplačajo poedine kose zemljišč in če kupnine ne plačajo takoj, morajo dati prekupcu visoke obresti. Kupec se dostikrat na ta način tako silno obremeni, da ne more izhajati. Ministrstvo poziva konečno oblasti, da naj v tem smislu delujejo sporazumno s kmetijskimi društvi in zadrugami.

Hotel brez postelj. To je pa res novost, porečete. Je pa tudi res nekaj povsem novega, kar so si izmislili sedaj v Milanu. Sezidali so tam velik hotel, ki bo služil samo tistim gostom, ki se mudijo le med dnevom v mestu in ki se z večerom vračajo zopet iz mesta domov. Zato nima hotel nič postelj, ker se ponoči nihče ne mudi v njem. Hotel je v sredini mesta, ima velike govorilnice, skladišča za nakupljene stvari došliih gostov, pisalne sobe, kabine za telefon, restavrant in umivalnice. Če se plača samo pol franka (46 vinarjev), se ima pravico muditi se ves dan v tem hotelu. Hotel se je ljudem zelo prikupil in se lepo rentira. Tudi druga velika mesta bodo zidala take hotele.

Nov vojni avtomobil. Pri letošnjih cesarskih vajah na Nemškem bodo preizkusili nov oklepni avtomobil, ki ima spredaj montirano strojno puško. Šofer in ognjičar lahko leže opravljata svoje delo, tako da vidi sovražnik le njuni glavi. V avtomobilu je prostora za štiri osebe.

Daje po**4 1/2 %**

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje. Rentni davek plačuje društvo samo. Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Daje tudi svojim članom predujme na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecev ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

po 4 1/2 %

brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženih 100 K čistih 4 K 50 v na leto.

Dr. Fr. Dolšak l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik.

Prelat A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

1955

Prodaja se pod ugodnimi pogoji in za nizko ceno

enonadstropna hiša

na Selu pri Ljubljani, Poljska cesta št. 20.

Poizvedbe v pisarni **dr. Frana Poček**,
odvetnika v Ljubljani, Stari trg št. 30.
1914 (1)

Herdanijeva šola

vzgojevališče v Gradcu
Krakovska ulica 21.

Prvi in najstarejši
Vojaske pripravljalni zavod

Tečaj za kadete s pričetkom
dne 13. julija.

Tečaj za enoletne prostovoljce s pričetkom dne 2. sept.

Potrebna začetna omika:
Nekoliko razredov srednje ali
meščanske šole. 2030 5-1
Prospekte brezplačno.

Tel. 13.919. **Tovarna za stroje in motorje** Tel. 13.919**Ing. E. Plewa & Comp., Dunaj XVII., Wattgasse 8.****Motori za bencin, petrolin in plin.****Patentirani motorji za rudn. olje in plin**

254 (Rohöl- und Sauggas-Anlagen). 12-1

Parni motorji 1-3 v pro HP in oro **Lokomobili****Najnižje cene! Najugodnejši pogoji!****Izvrjeni kraj. zastopniki se iščejo!**

NAJBOLJŠA IN NAJSIGURNJEJŠA PRILIKA ZA ŠTEDENJE!

Denarni promet do 31. decembra 1908
čez 72 milijonov kron.

Lastna glavnica K 420.537-92

Stanje vlog dne 31. majnika 1909
čez 20 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

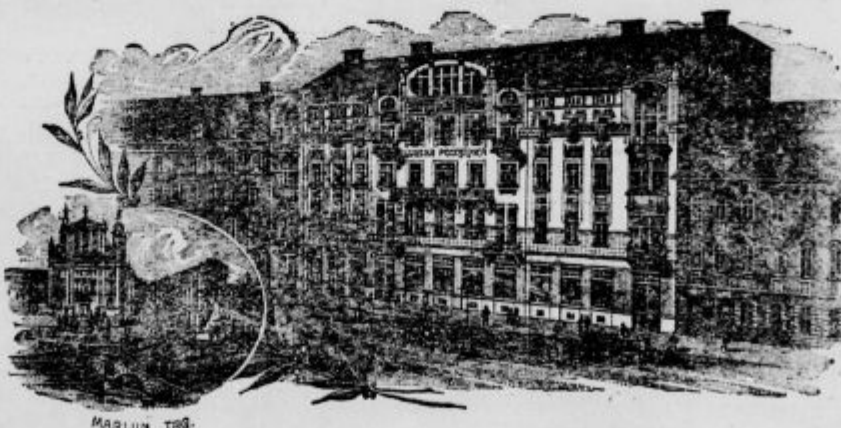
registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta št. 8, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za franč.škansko cerkvijo

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih **100 kron čistih 4-50 kron na leto.**

MARLIN TRG

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadrušnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

Dr. Ivan Sušteršič, predsed. **Josip Šiška**, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: **Anton Belec**, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. **Fran Povše**, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. **Anton Kobi**, posestnik in trgovec, Breg p. B. **Karol Kauschegg**, veleposestnik v Ljubljani. **Matija Kolar**, stolni dekan v Ljubljani. **Ivan Kregar**, svetnik trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. **Fran Leskovic**, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. **Ivan Pollak ml.**, tovarnar. **Karol Pollak**, tovarnar in posestnik v Ljubljani. **Gregor Šlibar**, župnik na Rudniku.